

ע"פ (חיפה) 44359-07-17 - אלון לוי נ' מדינת ישראל

ע"פ (חיפה) 44359-07-17 - אלון לוי נ' מדינת ישראל מחוזי חיפה

ע"פ (חיפה) 44359-07-17

אלון לוי

נגד

מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בחיפה

[14.12.2017]

לפני הרכב כב' השופטים:

רון שפירא, נשיא [אב"ד]

בטינה טאובר

תמר נאות פרי

פסק דין

השופטת נאות-פרי:

בפנינו ערעור על הכרעת הדין של בית המשפט השלום בחיפה בת"פ 30860-10-16 (כב' השופט בנג'ו) מיום

19.7.2017.

רקע כללי -

1. על פי כתב האישום שהוגש לבית משפט קמא, ביום 13.3.2016, בשעה 10:50, או בסמוך לכך, בנמל חיפה, הזרם שמן למי הים מספינת נתב מספר רישוי 71100 (להלן: "כלי השיט") בה שימש הנאשם, מר אלון לוי (להלן: "המערער"), כקברניט או כסקיפר. בהתאם, יוחסה למערער עבירת זיהום מי הים בשמן, לפי סעיף 18 לפקודת מניעת זיהום מי הים בשמן [נוסח חדש], התש"ם-1980 (להלן: "פקודת מניעת הזיהום").

לצורך הבנת המשך פסק הדין, מצאתי לצטט כבר בשלב הזה את הוראות הפקודה הרלבנטיות לענייננו ונתחיל בסעיף 18(א) לפקודת מניעת הזיהום אשר קובעות כדלקמן:

"נשפך שמן או ניתן לו לזרום למי ים, במישרין או בעקיפין, מכל כלי שיט או אליו... בעלו או קברניטו של כלי השיט שממנו נשפך השמן ... - דינו - קנס 329,000 שקלים חדשים, ואם כבר הורשע פעם בעבירה לפי סעיף זה, דינו - קנס כאמור או מאסר שנה אחת".

הוראה נוספת רלבנטית הינה זו אשר בסעיף 21 לפקודה, לאמור:

"במשפט על עבירה לפי סעיף 18 תהיה זו הגנה טובה אם יוכיח הנאשם... כי הקברניט נקט כל האמצעים הסבירים כדי למנוע את הזרימה ... ואם ננקטו הליכים כנגד אדם אחר עקב זרימת שמן - כי הוא נקט בכל האמצעים הסבירים כדי למנוע את הזרימה".

2. המערער כפר בעובדות כתב האישום, כאשר עיקר טענתו הייתה כי הוא לא שימש כקברניט של כלי השיט וכי כל האחריות בכל הנוגע לזיהום, הינה של חברת מעגן (להלן: "מעגן") שהיא הבעלים של כלי השיט והמעבידה שלו.

3. בהתאם לעמדתו זו של המערער נשמעו בתיק הראיות, כאשר מטעם המאשימה העידו העדים הבאים: רני אמיר - מנהל היחידה הארצית להגנת הסביבה הימית (להלן: "אמיר"); רמי פלג - רכז פיקוח וחקירות ביחידה הארצית להגנת הסביבה הימית (להלן: "פלג"); ניר לוינסקי - מנהל התחנה הצפונית ים תיכון ביחידה הארצית להגנת הסביבה הימית (להלן: "לוינסקי"); דוד חרומיך - אחד מאנשי הצוות על כלי השיט (להלן: "חרומיך"); עיסמי איאהב - סקיפר בחברת מעגן (להלן: "איאהב"); אנדראוס גיאורגיו - עובד בחברת מעגן (להלן: "גיאורגיו"); יעקב אזולאי - מנהל התפעול של מעגן (להלן: "אזולאי") וארז דרעי - מכונאי ימי בחברת מעגן (להלן: "דרעי").

4. מטעם המערער העיד הוא עצמו.

הכרעת הדין קמא -

5. בהכרעת הדין המפורטת והמנומקת של בית המשפט קמא, פורטו הממצאים העובדתיים כפי שעולים מהעדויות של העדים מעלה, פורטו הוראות החוק הרלבנטיות מתוך פקודת מניעת הזיהום והתוצאה הייתה שבית המשפט קמא שוכנע כי הוכחה אשמתו של המערער מעבר לכל ספק סביר, משמע שהוא אכן היה הקברניט במועדים הרלבנטיים, היה האחראי על כלי השיט, קיבל את ההחלטה לגבי השאיבה שבוצעה, לא עשה ככל יכולתו למנוע את הזיהום - ומשכך אחראי לזיהום.

6. יובהר כבר עתה, כי לא הייתה מחלוקת באשר לעצם העובדה שבוצעו פעולות שאיבה ובקשר לכך שנגרם זיהום למי הים. השאלה אשר הועמדה להכרעת בית המשפט קמא, בהתאם לתשובה של המערער לכתב האישום, והשאלה אשר עומדת לדיון בערעור זה הינה אך ורק - האם המערער שימש כקברניט, אם לאו, והאם היה אחראי לפעולות השאיבה המזוהמות.

הערעור -

7. יוער מקדמית כי המערער לא היה מיוצג בבית המשפט קמא, והוא אף הגיש את הודעת הערעור בעצמו וייצג עצמו בערעור - למרות שהוצע לו על ידי ההרכב לא פעם ולא פעמיים לשקול לקבל סיוע וייצוג - והוא סרב.

בהודעת הערעור, נטען כי בית המשפט הנכבד קמא שגה בקביעותיו העובדתיות ובמסקנותיו וכי המערער לא היה הקברניט בשעת גרימת הזיהום ופעל בהתאם להוראות של אחרים.

במהלך הדיון שהתקיים בפנינו, חזר המערער על טענותיו בהקשר זה, תוך שהוא מפנה לעדויות שנשמעו בבית המשפט קמא ועליהן סומך את טיעונו לפיהם הוא לא היה הקברניט וכי אין ראיות אשר יכולות לבסס קביעה שכזו. במקביל, ביקש המערער במהלך הדיון, להגיש ראיות נוספות מטעמו. המסמכים שהגשתם התבקשה (ארבעה במספר) סומנו על ידנו ונקבע כי בפסק הדין נתייחס ביתר פירוט, ככל שיהיה צורך, לאפשרות להגיש את המסמכים בשלב הערעור.

8. המשיבה, המאשימה בבית המשפט קמא, טענה כי יש לדחות את הערעור. עיקר טענתה הינה שהמדובר בערעור

"עובדתי" מובהק, כאשר הכרעת בית המשפט קמא הייתה מבוססת כדבעי וסומכת על בחינה מדוקדקת של כל הראיות וניתוח העדויות והחקירות הנגדיות של העדים. עוד נטען, כי קיימות ראיות למכביר בכל הנוגע לכך שהמערער אכן שימש כקברניט במועדים הרלבנטיים ונתן את ההוראות האופרטיביות לגבי ביצוע השאיבה, וכי יש לדחות את כל טענותיו בהקשר זה.

בכל הנוגע לבקשה להגיש מסמכים וראיות נוספות בשלב הערעור - עמדת המשיבה הייתה כי היא מתנגדת למבוקש וכי ממילא המסמכים שבהם מדובר אינם יכולים לשנות מהכרעת הדין.
דין והכרעה -

9. לאחר בחינה של הראיות ושקילת טענות הצדדים, בכתב ובעל-פה, אמליץ לחברי להרכב, לדחות את הערעור.
10. מקדמית, נחזור ונבהיר את ההלכה הפסוקה לפיה ערכאת הערעור תמעט מלהתערב בקביעות העובדתיות של בית המשפט קמא ותעשה זאת רק במקרים נדירים, כאשר על פניו נפלה טעות בולטת באותן קביעות או כאשר קיים חשש אמיתי לעיוות דין, וכפי שנפסק בע"פ 5777/15 פלוני נ' מדינת ישראל (8.8.2017):
"הלכה מושרשת היא, כי לא בנקל תתערב ערכאת הערעור בממצאי עובדה ובקביעות מהימנות, אשר נעשו על ידי הערכאה הדיונית. זאת, בשל היתרון האינהרנטי המוקנה לערכאה הדיונית על פני ערכאת הערעור, לנוכח יכולתה של הערכאה המבררת להתרשם, באורח בלתי אמצעי, מהעדים, מהאופן שבו מסרו את עדותם, מהתנהגותם, ומשפת גופם (ראו, מבין רבים, ע"פ 5633/12 ניימן נ' מדינת ישראל (10.7.2013); ע"פ 2485/00 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 918 (2001); ע"פ 1904/11 פלוני נ' מדינת ישראל (4.7.2012)."
11. המקרה הנוכחי אינו אחד מאותם מקרים חריגים. פסק הדין קמא סוקר באופן ממצה את מכלול הראיות, המדובר במספר רב של עדים ישירים לאירוע, בית המשפט קמא מתמודד עם כל האמירות של העדים השונים - ומסקנתו העובדתית מבוססת כדבעי על התשתית הקיימת. לכן, כבר עתה, ניתן לומר שדינו של הערעור דחייה, ועם זאת - נמשיך בדיון לגבי הקביעות עצמן.
12. לא מצאתי שיש צורך לפרט בפסק דין זה את מכלול הקביעות של בית המשפט קמא, שכן המדובר בהכרעת דין ארוכה ואין תכלית בציטוט כל האמירות של שלל עדי התביעה כפי שפורטו ע"י בית המשפט קמא. עם זאת, ורק בתמצית, אפנה לראיות המרכזיות הבאות אשר היו בבסיס הכרעת הדין ואשר די בהן כדי לחייב את המסקנה כי לא נפל כל פגם במסקנות של בית המשפט קמא.
13. העד אמיר, העיד באשר לזיהוי כתם השמן ובאשר לכך שעל גבי כלי השיט אשר ממנו התפשט כתם השמן, היו שני אנשים - האחד בחולצה כחולה והשני בחולצה חומה, אשר פעלו לספיגת השמן, באמצעות מה שמכונה "פדים" המושלכים למים וסופגים את השמן.
14. העד פלג, גבה הודעה מהמערער ביום האירוע ורשם מזכר לגבי שיחתו עם לוינסקי בסמוך לקרות האירוע. לפי עדותו, לוינסקי מסר לו כי המערער היה מי שפיקד על כלי השיט המזהם שממנו התפשט כתם השמן. עוד העיד פלג, כי על גבי כלי השיט זיהה משאבה אשר הובילה לחדר המנועים של הספינה וממנה יוצא צינור, אשר קצהו היה טבול באגן מלא שמן - והכל, זמן קצר מאד בסמוך לאחר זיהוי התפשטות כתם השמן. פלג העיד בבית המשפט כי המערער בעצמו אישר באוזניו כי הוא היה "הסקיפר" של כלי השיט ובמהלך גביית ההודעה מסר המערער כי הוא משמש כסקיפר בחברת מעגן, של כלי שיט שונים, ואף הפנה לשורה 2 בהודעה של המערער עצמו, אותה הוא גבה, ששם המערער אומר שהוא היה הסקיפר המשיט של כלי השיט של מעגן. באשר לאופן שבו אמורים למנוע כתם שמן כגון זה אשר בו עסקינן, הוסיף והעיד פלג כי לפי הנוהל, כאשר יש הצטברות של שמן בחדר המנועים ויש צורך לפנותו, אמורים לשאוב את המים המזוהמים בשמן לביובית יבשתית או לדוברת שמן מיוחדת וכי במקרה הנוכחי המערער החליט לשאוב את השמן לים.

15. העד לוינסקי, העיד כי אף הוא הגיע לזירה בסמוך לאחר שזוהה כתם השמן וראה כי יש על הסיפון שני גברים האחד עם חולצה כחולה והשני עם חולצה חומה והשניים היו עסוקים בניסיונות לספוג את השמן אשר התפשט במים באמצעות ה"פדים". אף הוא זיהה על גבי כלי השיט את המשאבה אשר מחוברת מצד אחד לחדר המכונות. הוא בדק את הצינור אשר קצהו היה בתוך מי הים והבחין כי הוא מטפטף משמן ומכוסה בשמן. גם לוינסקי, בדומה לפלג, העיד כי המערער בעצמו אמר לו שהוא הסקיפר של כלי השיט וזאת במענה לשאלתו. הוא אף הבהיר כי כאשר הוא פנה אל המערער ושאל אותו לגבי האפשרות שהוא משמש כסקיפר, אזי שהשאלה הייתה ממוקדת והתייחסה לכלי השיט בו עסקין במועד הרלבנטי, ואין המדובר בשאלה כללית לגבי האפשרות שהמערער היה סקיפר במועדים שונים בכלי שיט אחרים, וחזר על כך שהוא שאל את המערער מי הסקיפר של כלי השיט המזוהם והמערער אמר לו שזה הוא (עמ' 6 שורות 29-31 לפרוטוקול, פסקה י"ג להכרעת הדין, עמ' 45 שורות 20-22). לוינסקי אף הוסיף בעדותו כי המערער היה זה שהחליט לנקז את מי השיפוליים לים במקום לדוברה ייעודית של חברת מעגן אשר אליה היה צריך לשאוב את מי השיפוליים ואשר עגנה בסמוך לכלי השיט. לוינסקי אף נשאל לגבי רישיונות משיט, וזאת בזיקה לטענת המערער לפיה רישיון המשיט שלו אינו מאפשר לו להיות סקיפר ולוינסקי מסר כי למערער יש רישיון משיט המכונה "משיט 40" משנת 1999 והדבר מקנה לו את ההרשאה להשיט כלי שיט מסחריים בקיבולת של עד 55 נוסעים ומכאן שאת כלי השיט שבו עסקין רשאי היה המערער להשיט. לוינסקי נשאל אם יתכן ולצורך השטת כלי השיט הרלבנטי צריך היה תעודת "משיט 50" (המתייחסת ל"ספינה גוררת לשיט חופי") והסביר, כי די היה בתעודת "משיט 40" וכי ממילא כלי השיט במועדים הרלבנטיים לא ביצע פעולת גרירה ולכן יש לראותו ככלי שיט שלגביו מספיקה תעודת מסוג "משיט 40". עד זה הדגיש בנוסף כי כאשר הוא הגיע לכלי השיט, איאהב לא היה בשטח ונמצאו שם המערער ושניים או שלושה אנשי צוות נוספים.

16. העד חרומיק, היה אחד מאנשי הצוות על כלי השיט ביחד עם המערער באותו היום. הוא העיד, כי כאשר הגיע לכלי השיט, לבקשת הממונים עליו, הוא ירד עם המערער לחדר המנועים וביצע את הפעולות שהמערער הורה לו לבצע. הוא נשאל אם המערער היה הקברניט והשיב כי הוא הניח שהוא היה הסקיפר שכן הוא עובד בחברת מעגן בתור סקיפר וכי מי שנתן את ההוראות בכלי השיט היה המערער ומבחינתו הדבר מלמד על כך שהוא היה הסקיפר. 17. העד איאהב, משמש אף הוא כסקיפר בחברת מעגן והגיע על גבי כלי שיט אחר ביום האירוע, ועגן בסמוך למקום שבו עגן כלי השיט. לפי עדותו, הוא שאל את המערער למעשיו והמערער השיב לו שהצטברו הרבה מים בחדר המנועים כיוון שיש חדירת מים ויש צורך לשאוב אותם. איאהב העיד, שהוא אמר למערער שאם הוא רוצה לשאוב את מי השיפוליים עליו להזיז את כלי השיט אל בסמוך לדוברה הייעודית שנועדה לאיסוף מי שיפוליים ושונים, ולאחר מכן עזב את המקום ולא ראה את המשך פעולותיו של המערער (עמ' 15 שורות 10-2 לפרוטוקול, פסקאות כ"א-כ"ב להכרעת הדין, עמ' 47 שורות 6-16). איאהב, שהינו סקיפר בעצמו, הוסיף והסביר כי המערער היה הסקיפר של כלי השיט במועדים הרלבנטיים, שכן הוא ניהל את תהליך שאיבת המים המזוהמים וקיבל את ההחלטות הדרושות. בחקירתו הנגדית, הופנה איאהב לטענת המערער לפיה איאהב והצוות שלו הם אלו שביצעו את שאיבת המים ואיאהב דחה טענה זו וחזר וסיפר כי הוא הגיע עם כלי שיט אחר, עמד ליד כלי השיט שעליו היה המערער, שוחח עם המערער, הדריך אותו לגבי הצורך לשאוב את המים לדוברת השמן הייעודית ועזב את המקום (עמ' 17 שורות 11-24 לפרוטוקול, פסקה כ"ה להכרעת הדין, עמ' 47 שורות 28-33).

18. העד גיאורגיו, העיד כי בבוקר יום האירוע הוא קיבל הודעה מאזולאי, מנהל התפעול, שקיימת נזילת מים בתוך כלי השיט ולאחר שבדק, ראה שאכן אחד מהתאים התמלא במי ים. העד הסביר כי הוא והעובד הנוסף דרעי, החלו לשאוב את מי הים מאחד החדרים (המכונה חדר הגלנדים) החוצה וטיפל במקום הנזילה. אלא שאז הצטברו מים בחדר המנוע והמשאבה שהייתה שם לא עבדה, כך שמתחת למנוע הספינה החלו להצטבר מים מעורבבים עם שמן. לדבריו, הוא פנה למערער באותו שלב לשאול אותו אם הוא רוצה שגיאורגיו ודרעי יתקנו את המשאבה וישאבו באמצעותה רק את המים אשר נמצאים מתחת לשמן (שצף על פני המים), אך המערער אמר לו שיש לשאוב את המים יחד עם השמן החוצה, אל הים. גיאורגיו עוד הוסיף והעיד כי הוא הזהיר את המערער ואמר לו שיש להתחיל ולשאוב את המים וכאשר המפלט ירד לעצור את השאיבה לפני שמגיעים למפלט שבו צף השמן, אך המערער לא שעה לעצתו ושאב את כל המים והשמן החוצה. לאחר שהדבר בוצע, נאלצו השניים לזרוק "פדים" לים על מנת לספוג את השמן (עמ' 19 שורות 14-22 לפרוטוקול, פסקאות כ"ח-כ"ט להכרעת הדין, עמ' 48 שורות 12-22). בסוף דבריו, חזר והדגיש גיאורגיו כי המערער היה הסקיפר של כלי השיט במועד הרלבנטי וכי הוא היה מי שנתן את ההוראות על כלי השיט, לרבות בכל הנוגע להתמודדות עם הצטברות המים ושאיבתם (עמ' 21 שורות 2-3 לפרוטוקול, פסקה פ"ד להכרעת הדין, עמ' 59 שורות 17-24).

19. העד אזולאי, מנהל התפעול של מעגן, העיד כי המערער היה הסקיפר על כלי השיט המזהם. לפי עדותו, ביום האירוע בשעות הבוקר המוקדמות, המערער פנה אליו ומסר לו על תקלות בכלי השיט ואזולאי שלח את גיאורגיו ודרעי לבדוק את הנושא. אזולאי נשאל כמה וכמה פעמים מדוע הוא מגדיר את המערער כמי שהיה הסקיפר של כלי השיט והוא הבהיר כי המערער היה האחראי על כלי השיט ואף ציין כי הראיה הינה שהמערער היה זה אשר דיווח על התקלה בבוקר, דיווח אשר לא מבצע כל איש צוות אלא רק הסקיפר. העד אזולאי אף העיד כי לאחר האירוע המערער שוחח אתו לפחות פעמיים, ביקש ממנו לסייע לו "בצמצום הנזקים" ולשיטתו המערער לא טען בפניו שהוא לא היה הסקיפר, אלא הודה בטעותו, הבין שהוא עשה טעות וביקש סיוע.

20. עד התביעה האחרון היה דרעי, אשר העיד כי הוא הגיע לכלי השיט על מנת לפרק את המשאבה מחדר המנוע וראה את המערער וחרומיך שואבים את מי השיפוליים, אם כי הוא לא ראה להיכן נשפכים המים ורק בדיעבד הבין שהמים המזוהמים נשפכו לים כיוון שראה את המערער וחרומיך זורקים "פדים" לים כדי לספוג את הכתם השחור שהצטבר על המים כתוצאה מהזיהום. בנוסף, דרעי מסר כי הוא קיבל את ההוראה להגיע לכלי השיט לצורך פירוק המשאבה ממנהל התפעול אזולאי וכי את ההוראות באופן כללי הוא קיבל מהמערער כמי שאחראי על כלי השיט.

21. באשר למהימנותם של עדי המשיבה - בית המשפט בסקירתו מפרט כי עדי המשיבה הותירו רושם מהימן וכי לא נמצאה סתירה בין העדויות של העדים, בין לבין עצמן, ואף לא סתירות פנימיות בתוך העדויות. בית המשפט קמא סוקר את העדויות לפרטי פרטים, ומפנה לחפיפה בין הדברים ולכך שלמעשה העדויות מחזקות האחת את רעותה, תוך שהוא נותן משקל לשאלות שהוטחו על ידי המערער במהלך החקירות הנגדיות של העדים.

22. כנגד מצבור עדויות אמינות אלו, הוצגה רק גרסתו הנגדית של המערער עצמו. המערער טען כי מי שהיה על כלי השיט ושימש כסקיפר היה איאהב ולא הוא, ולחילופין טען כי לא היה צורך ממילא שיהיה סקיפר לכלי השיט כיוון שהוא עגן במזח. עוד טען המערער, כי מי שנתן את ההוראה לשאוב את מי השיפוליים המזוהמים, היו גורמים במשרד חברת מעגן, כי ההוראה ניתנה לכלל העובדים על כלי השיט ולא רק לו, וכי איאהב - אשר היה המנהל הישיר שלו - הוא זה שאמר לו "מה לעשות וכיצד לעשות". המערער אישר שהוא אכן יכול לשמש כסקיפר והגיע לחברת מעגן על מנת לשמש ככזה, אך כי באותה העת, על כלי השיט הספציפי, הוא לא שימש כסקיפר, לא נתן הנחיות ולא הפעיל את המשאבה (פסקה מ"ב להכרעת הדין, עמ' 51 שורות 20-24).

23. באשר למערער, בית המשפט קמא מפנה לסתירות שהוא מצא בעדותו, הן סתירות שהתגלו תוך כדי החקירה הנגדית, והן סתירות למול ההודעה שנגבתה ממנו ביום האירוע - ומסכם כי עדותו הותירה "רושם עגום של עדות חמקמקה ומתחכמת", תוך שהוא מנסה "להרחיק עצמו מאחריות גם במחיר של סתירות חזיתיות עם שלל עובדות שהוטחו בפניו ועדויות ישירות של כל צוות הספינה" (פסקה ע"ה להכרעת הדין, עמ' 57 שורות 29-31).
סיכום העמדה לגבי הממצאים העובדתיים -
24. במצב דברים זה, בוודאי שאין עסקינן במקרה שבו יש להתערב בקביעת העובדות מטעמו של בית המשפט קמא. נקבע כי הוכח שהמערער מחזיק בתעודת משיט אשר מאפשרת לו לשמש כסקיפר, המערער שימש כסקיפר בכלי השיט הרלבנטי שבו עסקינן כסקיפר בחברת מעגן בתקופה הרלבנטית בכלי שיט שונים, המערער שימש כסקיפר בכלי השיט הרלבנטי שבו עסקינן בכמה מועדים, כמו גם ביום האירוע, המערער פנה בבוקרו של יום למנהל התפעול ודיווח לו על תקלה שדורשת תיקון, המערער היה על כלי השיט בשעה שהצוות טיפל באותה תקלה, הצוות מסר למערער שהצטברו מים שיש צורך לשאוב מכלי השיט, המערער היה זה אשר החליט כיצד תתבצע השאיבה, המערער החליט לשאוב את המים מכלי השיט ולשפוך אותם אל מי הים, המערער שוחח עם איאהב לפני שביצע את השאיבה ואיאהב הזכיר לו שיש צורך לנקז את מי השיפוליים לדוברת שמן ייעודית שקיימת בסמוך, המערער ידע בעצמו שאסור לשפוך מי שיפוליים למי הים וזאת ללא קשר לדברים שמסר לו איאהב - ולמרות כל זאת בוצעה השאיבה, בהנחייתו של המערער, ומי השיפוליים נשפכו לים תוך יצירת כתם השמן (אשר לגבי קיומו לא הייתה מחלוקת מלכתחילה בין הצדדים).
25. אלו הן עיקרי הקביעות העובדתיות של בית המשפט קמא ואין כל מקום להתערב בהן. עדים מהימנים רבים אשר עבדו "מתחת" למערער מבחינת ההיררכיה במקום העבודה, ובמקביל לו, ו"מעליו" - העידו כולם שהוא היה האחראי, ורק הוא עצמו טען שלא כך היה, אך עדותו נמצאה כלא מהימנה. לפיכך, הקביעות העובדתיות מעלה אכן הוכחו ברף הנדרש ולא נסטה מהן.
המסקנות המשפטיות -
26. על יסוד האמור, ברורה אף המסקנה, המתחייבת, והיא שאכן היה מקום להרשיע את המערער בעבירה שיוחסה לו. נזכיר, כי לפי הוראות סעיף 18(א) האחריות לזיהום מי ים רובצת על שכם מי שהוגדר כקברניט ולאור הראיות - המערער אכן שימש כקברניט.
27. כפי שציין בית המשפט, בסעיף 1 לפקודה למניעת זיהום, אין הגדרה של המונח "קברניט". עם זאת, מחיקוקים אחרים עולה כי "קברניט" הוא מי שממונה על כלי השיט ומי שבעל השליטה על כלי השיט וצוות הספינה.
- חיקוק עיקרי שיש להפנות אליו הינו חוק האחריות לפיצוי נזקי זיהום בשמן, תשס"ד-2004, אשר משתלב עם הוראות הפקודה למניעת זיהום - ושם, בסעיף 1, קיימת הגדרה של קברניט, כדלקמן:
"קברניט" - מי שבידו הפיקוח על כלי השיט, למעט נתב;
- בדומה - בחוק הספנות (ימאים), תשל"ג-1973, קיימת בדיוק אותה ההגדרה, ובחוק הספנות (עבירות נגד ביטחון השיט הבין-לאומי ומיתקנים ימיים), תשס"ח-2008, ההגדרה הינה הבאה:

"קברניט" - מי שבידו הפיקוד החוקי על כלי השיט;

חיקוק נוסף, הינו חוק שמירת הנקיין, תשמ"ד-1984, אשר בו סעיף 4(ג), נוקט בזו הלשון:
"הוכח כי פסולת הושלכה מכלי שיט, רואים לענין סעיף 2 את בעל כלי השיט, קברניטו, מפעילו או האחראי לו, כאילו הוא השליך את הפסולת, זולת אם הוכיח שלא הוא עשה כן וכי המעשה נעשה שלא בידיעתו והוא נקט את כל האמצעים הסבירים למנוע את ההשלכה ולגלות את זהותו של משליך הפסולת."
ובחוק מניעת זיהום הים (הטלת פסולת), תשמ"ג-1983, אשר מטרתו דומה למטרה הפקודה למניעת זיהום הים בה עסקינן, ההגדרה של "קברניט", מפנה להגדרה הקיימת בחוק הספנות (ימאים), תשל"ג-1973, המוזכרת מעלה. בחוק ספנות חופית (היתר לכלי שיט זר), תשס"ו-2005, נמצא את ההגדרה הבאה:
"קברניט" - איש צוות שבידו הפיקוד על כלי שיט;

בפקודת היבוא והיצוא [נוסח חדש], תשל"ט-1979, קיימת הגדרה של "קברניט", לאמור:

"קברניט" - מי שבידו, או שקיבל עליו, השליטה או הפיקוד על כלי שיט, ואינו נתב או עובד המדינה;

וראו הגדרה זהה שקיימת בפקודת המכס [נוסח חדש], וחיקוקים נוספים שלא נפרט.

בנוסף, ואם נחזור לפקודה למניעת זיהום הים, נראה כי בסעיף 19(א) קיימת התייחסות לעבירה נוספת, אשר עניינה זיהום שנגרם משמן שמוחזק במיכלים על גבי כלי שיט. בסעיף 19(ב) מצוין כי ניתן לנקוט בהליכים פליליים בהתאם לסעיף 19(א) גם כנגד מי שאינו הקברניט של כלי השיט, ואז - ניתן להציג כראיה תעודה החתומה על ידי הקברניט. סעיף 19(ג) מוסיף וקובע כי: "בסעיף זה, "קברניט כלי השיט" - מי שצוין כקברניט בחוזה עם הצוות". משמע, שלצורך סעיף 19 בלבד, קיימת הגדרה של "קברניט" המחייבת בחינת החוזה עם הצוות, אך לא קיימת הוראה שכזו לגבי שאר הסעיפים שבפקודת מניעת הזיהום - ולכן, הגדרת המונח "קברניט" תהא הגדרה רחבה, הכוללת מי ששימש בפועל כאחראי על כלי השיט, מי שנתן את ההוראות לגבי תפעולו, ומי שהיה בכוחו כדי למנוע את הפעולות שגרמו לזיהום - בדומה למכלול ההגדרות של "קברניט" בחיקוקים לדוגמא שצוינו מעלה.

28. מכאן, שההגדרה של "קברניט" בחיקוקים השונים, בין אם תכליתם מניעת זיהומים ושמירה על הניקיין ובין אם אחרת, הינה הגדרה איכותית-פונקציונלית, ומהתיאור של הפעולות שביצע המערער יש להסיק כי הוא עונה על הגדרת "קברניט" (וראו כי בית המשפט קמא אף מפנה לכמה אמירות של המערער עצמו אשר מהן ניתן ללמוד כי הוא היה מי שאחראי על פעולות השאיבה ועל כלי השיט בעת ביצוען - (פסקאות פ"ב-פ"ג להכרעת הדין, עמ' 58 שורה 29 עד עמ' 59 שורה 15)).

29. עוד נפנה להוראות סעיף 21 לפקודה, אשר מתייחסות להגנה אפשרית מפני העבירה שבה עסקינן, אלא שהמערער לא הוכיח כי נקט באמצעים סבירים כדי למנוע את הזרימה והזיהום וראו כי הגנה זו רלבנטית בין אם המזהם הוא הקברניט ובין אם ננקטו ההליכים "נגד אדם אחר". כלומר, שאף אם המערער אינו הקברניט אלא "רק" האחראי, אזי שההגנה הייתה יכולה לסייע בידיו, אלא שהוא לא טען שנקט באמצעים סבירים כדי למנוע את הזרימה ובוודאי שלא הוכיח שנקט באמצעים כאמור.

30. מהמקובץ עולה כי יש מקום להורות על דחיית הערעור, ואעיר כי לו ניתן היה ליישם בהליך הפלילי את הוראות תקנה 460(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, היה זה מקרה מתאים להחלת הוראות התקנה האמורה, שכן הכרעת הדין קמא מפורטת, בהירה, מתייחסת לכל מארג הראיות, מתמודדת עם כל טענות המערער - ואין כל מקום להתערב בקביעות העובדתיות, קל וחומר במסקנה המשפטית הנובעת מהעובדות.

31. להשלמת התמונה, נתייחס עתה לטענות נוספות שהיו בפי המערער. עדותו של איהאב -

32. במהלך הדיון, הפנה המערער לאמירה של העד איהאב בעמ' 18 לפרוטוקול קמא בשורות 9-11, אשר שם נשאל איהאב לגבי המאורעות ביום האירוע. איהאב נשאל על ידי המערער בחקירה נגדית אם יכול להיות שאיהאב היה הסקיפר של כלי השיט במועד הרלבנטי, ואיהאב השיב כי הוא הגיע בשעה 09:30 לאזור על גבי כלי שיט אחר. בהמשך, מפנה המערער את איהאב לעובדה שהאירוע התרחש בשעה 10:30 כלומר שעה אחרי שאיהאב הגיע לאזור ואיהאב עונה: "אני הגעתי בשעה 09:30, זה נכון. אני הגעתי מהאנייה, אמרתי לו מה לעשות, אני הלכתי למשרדים. אני הנחיתי אותו מה לעשות כי אני אדם מקצועי והוא לא. הוא שאל אותי, אז עניתי לו".

33. המערער טען כי מדברים אלו, אשר נשמעו בסוף החקירה הנגדית של איהאב, עולה בבירור כי איהאב מודה שהוא זה שנתן את ההוראות למערער ולכן איהאב היה הסקיפר ולא המערער, ואיהאב היה האחראי לביצוע פעולות השאיבה ולא המערער.

34. לא מצאתי כי יש ממש בטענה - והיא אף מטעה. אמנם העד איהאב השיב שהוא הנחה את המערער ואמנם הוא העיד לגבי עצמו שהוא "מקצועי" ואילו המערער "לא מקצועי", אך יש לקרוא את עדותו של איהאב כמכלול ומכאן שהפרשנות שמייחס המערער לתשובה, הינה פרשנות מטעה ומוציאה את הדברים מהקשרם. איהאב העיד כי הוא הגיע עם כלי שיט אחר ונעמד ליד כלי השיט שעליו היה המערער, כי המערער שיתף אותו בכך שהצטברו מי שיפוליים ויש צורך בביצוע פעולת שאיבה ואז - כפי שמעיד איהאב - הוא אמר למערער שצריך לשאוב את המים לדבורה ייעודית לאיסוף השמן שעוגנת בסמוך. הדברים שאמר איהאב (ואין כל סיבה שלא לקבל אותם כמהימנים כפי שקבע בית המשפט קמא), אמנם מתייחסים לסוג של עצה או ריענון זיכרון או הנחיה, אך הם בוודאי שאינם מלמדים על כך שאיהאב היה הסקיפר, או על כך שהמערער לא היה מי שהחליט את ההחלטות הרלבנטיות. איהאב היה הסקיפר של כלי השיט השני שאתו הוא הגיע מהים, והוא לא הפך להיות הסקיפר של כלי השיט המזהם רק בגלל אותה שיחה קצרה בינו לבין המערער. המערער העיד בעצמו שהוא יודע שאסור באופן עקרוני להזרים מי שיפוליים מזהמים לים ולכן העובדה שאיהאב הזכיר לו את זה ואף הזכיר לו שקיימת דבורה ייעודית לצורך העניין וכי היא עוגנת בסמוך, אינה יכולה לשנות מהמסקנה שהמערער היה הסקיפר ואחראי על ההחלטות בכל הנוגע לשאיבה. איהאב אינו ממונה על המערער, לא הוצגה כל ראיה לפיה ניתן להניח שהוא בכיר ממנו או שהוא נותן לו הוראות ולכן אין כל בסיס לטענת המערער בהקשר זה. אף אם נתייחס לאמירה של איהאב לפיה "אני אדם מקצועי והוא לא", אזי שאין בה כדי ללמד על כך שהמערער לא היה הסקיפר ובוודאי שאין בה כדי לשנות מהמסקנה שהוא היה האחראי בפועל על כלי השיט במועדים הרלבנטיים.

35. יתרה מכך, אף אם ניתן היה לומר שיש בדברים של איהאב כדי לסתור דברים אחרים שאמר ואף אם המסקנה הייתה שאין ליחס משקל משמעותי לעדות של עד זה, עדיין קיימים עדי תביעה רבים אחרים, כפי שפורט מעלה, אשר לגביהם לא התגלו כל סתירות או כל תמיהות ויש בהצטברות העדויות שלהם כדי לבסס את המסקנה הברורה לחובתו של המערער.

יומן המשיט - לוג-בוק (LOG BOOK) -

36. אין חולק כי לא הוגש כראיה בבית המשפט קמא הספר המתנהל בכלי השיט, המכונה "לוג-בוק". ספר זה, הינו למעשה יומן רשמי לכלי שיט (להלן: "היומן") אשר אליו מתייחסות תקנות הנמלים (יומן רשמי לכלי שיט), תשי"ז-1957 (להלן: "תקנות היומן"). על פי תקנה 11(א)(1), הקברניט של כלי השיט הרלבנטי חייב לרשום ביומן את שמו, ואם הוא מוחלף - את שם הקברניט החדש. לכן עקרונית, ככל שהיומן היה מוצג כראיה, ניתן היה לבדוק מי מופיע שם כקברניט. המערער טען בבית המשפט קמא, כמו גם בערעור שבפנינו, כי בהיעדר היומן לא ניתן לקבוע ממצאים באשר לזהותו של הקברניט וכי רק הרישום ביומן יכול להוות ראיה מכרעת באשר לזהות הקברניט. טענה זו יש לדחות. הוראות תקנות היומן אמנם מחייבות רישום פרטים כגון זהות הקברניט, ואמנם היה מקום לנסות ולאתר את היומן ולהגיש אותו כראיה - אך אין המדובר במחדל חקירה או בחוסר ראייתי משמעותי.
37. היומן אינו ראיה קונקלוסיבית לזהות הקברניט ואף אם המדובר היה בראיה לכאורה בנוגע לזהות הקברניט, אזי שניתן להציג ראיות אחרות לסתור את האמור. במקרה הנוכחי, וכפי שכבר פורט מעלה, הובאו ראיות למכביר באשר לזהותו של הקברניט, הן בנוגע למי שנושא בתואר קברניט והן בנוגע למי שתיפקד בפועל ככזה. במצב דברים זה, היעדר היומן, אינו יכול להוות נתון אשר יש בו כדי לשנות את התוצאה שבהכרעת הדין. הבקשה לצירוף ראיות בערעור -
38. לאור המבחנים שנקבעו בפסיקה - אין מקום לאפשר למערער להגיש את הראיות שהוא מבקש להגיש במסגרת הערעור, וכפי שנפסק בע"פ 334/86 סבאח נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(3) 857 (1990):
"על-פי סעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], בית המשפט רשאי, אם היה סבור כי הדבר דרוש לעשיית צדק, לגבות ראיות או להורות לערכאה הקודמת לגבות ראיות שיוורה. הסמכות קיימת, אולם על המבקש להביא ראיה בשלב של ערעור לשכנע, על שום מה לא גילה את הראיה כאשר ניהל את המשפט בדרגה הראשונה, וכן, כי יש בכוחה של הראיה החדשה, אם תתקבל, לשנות באורח מהותי את הממצאים או המסקנות שבפסק הדין".
39. במקרה דנן, המדובר במסמכים שלא הייתה כל מניעה לאתר בשלב שבו התנהל התיק בבית המשפט קמא, וניתן היה להגיש אותם בעת ניהול ההליך, ללא כל קושי. המערער לא סיפק כל הסבר לגבי הימנעותו מהצגת המסמכים בשלב שבו נוהל התיק בבית המשפט קמא, ודי בכך כדי לחייב את דחיית בקשתו.
40. מעבר לכך, אין במסמכים כדי לשנות באופן מהותי את הממצאים או המסקנות אשר אליהם הגיע בית המשפט קמא.
41. המסמך הראשון הינו תעודת המשיט של המערער, שהינו ה-"OPERATOR'S CERTIFICATE". לשיטתו, הדבר מלמד על כך שהוא מוסמך רק להיות משיט ולא יכול להיות קברניט. אלא שטענה זו התבררה כלא נכונה, הן לאור עדותו של לוינסקי שפורטה מעלה לגבי הסוגים השונים של תעודות המשיט, והן לאור דברי המערער עצמו אשר מסר כי שימש בפועל כסקיפר בכלי שיט אחרים של מעגן עם אותה התעודה בדיוק.
42. המסמך השני הינו טופס בקשה לקבל/לחדש תעודת משיט/מכונן/קברניט נוסעים בשכר, של משרד התחבורה שאותו מילא המערער. לא ברור מהמסמך, כמו גם מהקבלה לגבי תשלום האגרה המתחייבת, מתי בדיוק הגיש המערער את הבקשה, אך בכל אופן כל מה שניתן ללמוד ממנה זה שהוא ביקש לחדש את תעודת המשיט או המכונן או הקברניט שלו, וזאת בהתייחס לכלי שיט המוגדר כ"ספינה גוררת". לכן, המסמך אינו יכול ללמד על השאלה אם הוא היה קברניט במועדים הרלבנטיים, אם לאו.

43. המסמך השלישי הינו תלוש המשכורת של המערער בחברת מעגן לגבי חודש מרץ 2016 (הוא החודש בו אירע הזיהום שבו עסקינן), אלא שמהתלוש לא ניתן ללמוד דבר. הטענה של המערער, כפי שניתן היה להבין אותה במהלך הדיון, הינה שניתן לראות שהתעריף השעתי אשר לפיו חושבה המשכורת היה 35 ₪ לשעה וככל הנראה הוא התכוון לטעון ששכר זה אינו יכול להתאים לשכר של קברניט. ברור כי עצם הצגת תלוש המשכורת אינו יכול להוכיח את מה שמבקש המערער להוכיח וזאת בהיעדר כל ראיה אחרת בנוגע לרף השכר הנוהג. לגבי מסמך זה, חשוב עוד להדגיש כי מדבריו של המערער בפרוטוקול של הדיון הראשון בתיק עולה כי כבר אז היה המסמך בידיו (עמ' 2 לפרוטוקול, שורה 30) והדברים מצטרפים לדברים שנכתבו מעלה.

44. המסמך הרביעי הינו גיליון של תוכנת "אקסל" אשר לשיטת המערער משקף את שעות העבודה בחודש מרץ 2016. כיוון שאירוע הזיהום התרחש ביום 13.3.2016 (יום ראשון בשבוע), אזי שיום קודם לכן היה יום שבת, 12.3.16. ככל הנראה, כפי שניתן היה להבין מהמערער במהלך הדיון, מטרתו בהצגת המסמך הייתה להראות שהוא לא עבד יום לפני אירוע הזיהום, וזאת על מנת לסתור את העדות של אזולאי, אשר מסר כי המערער עבד על כלי השיט מספר רב של פעמים כסקיפר ואף שימש כסקיפר יום לפני האירוע. טענת המערער הינה שלא יכול להיות שהוא שימש כסקיפר יום קודם כיוון שהמדובר היה ביום שבת ומכאן שהעדות של אזולאי שקרית, ולא ניתן להסתמך עליה. דא עקא, שעיון בפרוטוקול של בית המשפט קמא מראה כי אזולאי העיד כי "אלון עבד על הסירה הזו כבר מספר פעמים, ואם אני לא טועה יום לפני, והיה אמור להמשיך לעבוד עליה" (עמ' 23 לפרוטוקול שורה 21). כלומר, שהעד אזולאי לא העיד בוודאות שהמערער עבד בעבודה זו או אחרת יום לפני האירוע אלא סיג את דבריו ואמר "אם אני לא טועה". לכן, בוודאי שאין המדובר בשקר שנתגלה בעדותו של אזולאי, כפי שטען המערער.

45. מכאן, שאין בראיות החדשות, אף אם היה מקום לצרפן, כדי להועיל למערער. אחריות חברת מעגן -

46. טענה אחרונה שאליה נידרש הינה טענת המערער לפיה כל האחריות בגין האירוע חייבת הייתה ליפול רק על שכמה של מעגן, המעבידה והמעסיקה שלו, וכי לא היה מקום להגיש כתב אישום כלפיו באופן אישי. טענה זו יש לדחות.

תחילה יובהר כי הוגש כתב אישום גם כנגד מעגן, וכפי שהוסבר בבית המשפט קמא, מעגן הודתה, הורשעה ודינה נגזר לתשלום קנס.

מעבר לכך, העובדה שיש מקום להטיל אחריות גם על המעבידה אינה גורעת מהאפשרות להטיל אחריות גם על האורגן הרלבנטי והוראות החוק שצוטטו מעלה הינן המסגרת החוקית הרלבנטית - ואין צורך להוסיף. סיכום -

47. נוכח כל האמור מעלה, אציע לחברי להרכב לדחות את הערעור ולקצוב מועדים לתשלום הקנס שהושת על המערער (לגבי לא הוגש ערעור).

תמר נאות פרי, שופטת

השופטת טאובר:

אני מסכימה לפסק דינה המעמיק של חברתי השופטת נאות פרי.

אף אני סבורה כי הרשעתו של המערער מבוססת היטב בעדויות השונות שנמסרו על ידי עדי התביעה עליהן עמדה חברתי, אשר כולן יוצרות מארג אחד המבסס את אשמו של המערער ואת אחריותו לאירוע. לכך יש לצרף גם את הודעתו של המערער מיום האירוע, במסגרתה מסר המערער כי היה הסקיפר של כלי השיט המזהם, גרסה ממנה ביקש המערער לחזור בה במהלך משפטו, בצורה נפתלת, כפי שציין בית משפט קמא בהכרעת דינו. מצטרפת אני לעמדת חברתי כי המדובר בערעור על ממצאים עובדתיים וקביעות שבמהימנות, אשר אין מקום להתערב בהן, ויש לדחות את ערעורו של המערער.

בטינה טאובר, שופטת

השופטת שפירא, נשיא [אב"ד]:

אני מסכים.

אוסף כי בערעור בפנינו טען המערער כי אנשי חברת מעגן "גלגלו" עליו את האחריות תוך ניצול עובדה שהוא עובד חדש יחסית בחברה. ואולם הרשעתו מתבססת גם על עדויות של עדים חיצוניים לחברת מעגן שבעניינם לא מצביע המערער על כל מניע להטיל עליו אחריות.

רון שפירא, נשיא
[אב"ד]

סיכום:

הוחלט פה אחד לדחות את הערעור.

בהסכמת הצדדים ניתן פסק הדין בהעדרם והוא ישלח אליהם בדואר רשום.

המזכירות תשלח עותק מפסק הדין לצדדים וכן תשלח למערער עותק מהתמליל של הקלטת הדיון בפני בית המשפט ביום 30.11.17.

ניתן היום, כ"ו כסלו תשע"ח, 14 דצמבר 2017, בהעדר הצדדים.

תמר נאות פרי, שופטת

בטינה טאובר, שופטת

רון שפירא, נשיא
[אב"ד]